

Palmovka jinak

Iniciace urbanistické vize pro Palmovku a okolí
vzniklé transparentně a s participací obyvatel

V rámci programu „Mluvme spolu“
podpořeno z Fondu T-Mobile
prostřednictvím Nadace VIA

Projekt „Palmovka jinak“ iniciovalo občanské sdružení 8jinak!, běžel od září 2013 do června 2014 a byl podpořen Fondem T-Mobile prostřednictvím Nadace VIA.

Cílem projektu je iniciovat vznik urbanistické vize pro území okolí stanice metra Palmovka, a to transparentním způsobem a s participací obyvatel.

Projekt byl zpracován širším týmem odborníků a zástupců sdružení 8jinak!¹. Tento text obsahuje základní teze projektu, podrobněji jsou výsledky popsány v dalších dokumentech (viz seznam na konci).

1 Urbanistická vize – co a proč?

Palmovka nevyužívá potenciál být centrem, který bezpochyby má. Mizející identita místa přežívá spíše v odkazu zásadních děl české literatury a výtvarného umění. Čtvrť prochází postupnou fragmentací a desurbanizací. Jednotlivé části města jsou oddělené vnitřními bariérami vyprázdněného území. Od okolních čtvrtí oddělují Libeň dopravní bariéry. Rozpad městské struktury a izolovanost se podepisují na stagnaci a zhoršeném vnímání bezpečnosti v území. Palmovka se místem se špatnou pověstí. Nahodilé zastavování a úpravy v území bez celkové koordinace jsou největší současnou hrozbou. V této situaci potřebuje Dolní Libeň urbanistickou vizi, která dokáže potenciál místa využít.

Urbanistickou vizí označujeme zkoordinované řešení prostorového a funkčního uspořádání výstavby, dopravy a veřejných prostorů do jednoho smysluplného celku; protože struktura a funkce zástavby ovlivňuje dopravní zátěže (smíšená zástavba například negeneruje jednosměrné nároky na dopravu v jeden čas – jako se to děje například u monofunkčních officeparků) i fungování veřejných prostorů; doprava ve veřejném prostoru podmiňuje možné aktivity atd. Proč takovou vizi okolí Palmovky – Dolní Libeň – právě teď potřebuje?

- Řešení Dolní Libně v územním plánu i v dříve vytvořených studiích má řadu problémů z různých hledisek (ekonomická náročnost dopravního řešení, nezahrnutí potřeb a názorů obyvatel).
- Jako konstruktivnější než negativistické dohady a přetlačování o úpravy existujících dokumentací navrhujeme pozitivní začátek – kvalitní přípravu podkladů a nové transparentní zadání.
- Probíhají práce na novém územním plánu Prahy a do doby, než dojde k veřejnému projednání návrhu, je ještě šance jeho podobu ovlivnit.

¹ Mgr. Barbora Urbanová, Mgr. Věra Šmejkalová (o.s. 8jinak!): iniciace projektu, PR a komunikace, projektový management

Ing. arch. Petr Klápště (Nature Systems): návrh a vedení procesu participace, facilitace plánovacích setkání, vyhodnocování participace, návrh zásad urbanistické soutěže, editor textů

Mgr. Martin Veselý: návrh mentálního mapování, facilitace plánovacích setkání, vyhodnocování participace

Ing. arch. Lukáš Vacek (Atelier L): analýza širších vztahů a vazeb

M.A. Martin Kloda (Archwerk): analýza historie a genia loci

Ing. arch. Lea Dostálová (Atelier L): příprava vzorových soutěžních podmínek, vyhodnocování participace

Ing. Eva Klápšťová (Nature Systems): facilitace plánovacích setkání

2 Urbanistická soutěž o návrh s doložkou regulérnosti České komory architektů = možnost výběru z velkého množství návrhů a záruka transparentnosti

- Vzhledem k důležitosti místa i kontroverzí v nedávné minulosti je pro důvěryhodnost řešení potřebné zvolit **nejtransparentnější způsob zadání projekčních prací** – soutěž o návrh podle soutěžního řádu ČKA. Z hlediska transparentnosti to znamená:
 - Zadání práce pro projektanty včetně všech detailů i veškerá komunikace (dotazy a jejich zodpovězení) jsou zveřejňovány.
 - Oceněné návrhy vybere porota složená ze zástupců zadavatele a nezávislých odborníků.
 - Výběr oceněných porota veřejně zdůvodňuje oproti předem známým kritériím – pokud by tak neučinila, existují proti tomu přímo v rámci soutěže opravné prostředky.
- Vzhledem ke složitosti a nejednoznačnosti území má pak soutěž další nespornou výhodu – přináší **větší množství návrhů, ze kterých lze vybírat** – obvykle je to u dobře připravené a propagované soutěže **40 - 70 návrhů**.
- Nároky na zdroje pro soutěž jsou přibližně následující:
 - Čas potřebný na organizaci soutěže je cca. 5 měsíců; náročnost přípravy podkladů se neliší od podkladů potřebných pro jiný způsob zadávání.
 - Finanční náročnost na adekvátní odměny soutěžícím a honoráře poroty vzhledem k rozsahu území se bude pohybovat přibližně v rozmezí 600-900 tis. Kč. Přitom lze odměnu vyplacenou vybranému projekčnímu týmu využít jako zálohu na následné práce.

3 Participace veřejnosti = optimalizace návrhu na potřeby uživatelů

Participaci veřejnosti a klíčových aktérů v území (zapojování občanů a dalších důležitých osob/organizací fungujících v území – neziskových organizací, podnikatelů, vlastníků, investorů) chápeme jako důležitou součást plánování. Umožňuje získat představu o potřebách obyvatel a hodnotit variantní možnosti; a tím optimalizovat výsledný návrh.

Participace nemění role v zastupitelské demokracii a návrhovém procesu, ale pomáhá v nich udržet pořádek tím, že se občanů a klíčových aktérů ptá v pravý čas na potřebné vstupy a tím dává kvalitní podklady o jejich potřebách odborníkům – architektům (projektantům) a politikům. Lidé budou mít vždy snahu vyjadřovat se k dění, které je ovlivňuje. Pokud nedostanou impulz formou včasné výzvy a dobře připravených otázek, ozývají se k tématům dle svého uvážení v čase, kdy se o nich dozvědí. Protože jsou v plánovacích a projekčních procesech laici, hrozí řešení nevhodných věcí v nevhodnou dobu (obvykle pozdě na to, aby mohly být požadavky snadno zapracovány.). Cílená participace znamená při dobré znalosti plánovacího procesu průběžně vytipovávat a otevírat relevantní témata a připravovat otázky i způsob diskusí tak, aby byly věcné a efektivní. **Participace (na rozdíl od průzkumů veřejného mínění) neznamena ptát se pouze obecně na to, co si lidé myslí, ale velmi konkrétně na to, co architekti potřebují vědět, aby mohli kvalitně odvést svou odbornou práci a naplnit potřeby lidí užívajících daný prostor.**

V rámci projektu Palmovka jinak jsme vytypovali a na veřejných plánovacích setkání se zájemci z řad veřejnosti připravili výstup v těchto tématech:

- **Vnímané hodnoty území** (takové, které mají územní průmět – váží se k fyzickému místu či prvku) = co ze současného stavu je vhodné zachovat případně návrhem rozvíjet či nahradit + jejich třídění dle důležitosti
- **Vnímané problémy území** = co je vhodné pokusit se návrhem změn v území řešit nebo alespoň neprohlubovat + jejich třídění dle závažnosti

- **Požadované cílové aktivity území** = o jaké aktivity a funkce je v lokalitě zájem (jak v objektech, tak ve veřejném prostoru) a je vhodné prověřit jejich začlenění do návrhu řešení lokality + jejich třídění dle důležitosti
- **Cílový charakter / image území** = k posílení jakého dojmu z území mají návrhy využít prostředků architektonické kompozice + třídění dle názorové četnosti
- **Vnímané hrozby a rizika výstavby / změn** = čeho se v rámci návrhů i rozhodovacího procesu vyvarovat + třídění dle názorové četnosti

Výstupy veřejných setkání jsou uvedeny v samostatném textu *Výstupy provedené participace veřejnosti pro tvorbu urbanistické vize Dolní Libně*. Bylo by dále velmi vhodné nad rámec projektu Palmovka jinak na podkladě výstupů ze setkání připravit dotazník a oslovit s ním další obyvatele a také zapojit vlastníky nemovitostí a investory. Obojí však má smysl až v situaci, kdy dojde k rozhodnutí vyhlásit veřejnou soutěž.

4 Územní studie = podklad pro územní plán i rozhodování v území

Vhodným nástrojem pro tvorbu vize okolí Palmovky je územní studie.

- Jedná se o závazný územně plánovací podklad sloužící pro tvorbu územního plánu i k rozhodování v území. Závazný podklad přitom znamená, že je možné se od něj odchýlit odůvodněně – při prokázání vhodnějšího řešení.
- V současné době projednávané Pražské stavební předpisy počítají s registrovanými územními studiemi jako zásadním podkladem pro rozhodování stavebních úřadů – jejich význam tak vzroste – a pro Libeň registrovaná územní studie zatím neexistuje.

5 Podrobnější texty

Další podrobnosti a výstupy jsou uvedeny v těchto dokumentech:

- **Výstupy provedené participace veřejnosti pro tvorbu urbanistické vize Dolní Libně** (autoři textu Petr Klápště a Martin Veselý). Text, použitelný jako soutěžní podklad pro urbanistickou soutěž popisuje participativní formulování vstupů pro soutěž s aktivní veřejností. Přibližuje průběh a použité techniky participace a výstupy – vnímané hodnoty a problémy současného stavu území, preferované aktivity a charakter budoucího stavu a vnímaná rizika změn. Obsahuje i nástin, jak s výstupy v návrhu pracovat.
- **Jak na urbanistickou soutěž a co přitom zejména ohlídat + vzorové soutěžní podmínky** (autoři textu Petr Klápště a Lea Dostálová). Text popisuje důležité aspekty přípravy soutěže. Je selektivní – netvoří obecný návod (ten je již zpracován ze strany České komory architektů) ale vybírá to, co je podstatné vzhledem k charakteru řešeného území a problematiky a navrhuje, jak konkrétně soutěž zpracovat a v příloze nabízí předvyplněný vzor soutěžních podmínek.
- **Historie a genius loci Dolní Libně** (autor Martin Kloda). Úvaha přináší základní informace o pestrém a zajímavém historickém vývoji osídlení území, kulturních stopách vytvářejících genius loci, vlivech formujících podobu čtvrti a vztazích ovlivňujících význam a pozici Palmovky jako lokálního pražského centra.
- **Vybrané úvahy o místě, vztazích, výzvách a východiscích** (autor Lukáš Vacek) Úvaha přibližuje deset významných urbanistických faktorů, které vývoj Palmovky ovlivnily a dále předurčují – a vypořádání se s nimi bude klíčem k úspěchu při navrhování urbanistické vize; definuje tak určitá východiska pro urbanistickou soutěž.